

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی رشته

ادیان و عرفان

Religions and Mysticism

مقطع دکتری تخصصی

برنامه درسی مرجع

گروه علوم انسانی
پیشادهی دانشگاه تهران

نام رشته: ادیان و عرفان	عنوان گرایش: -
گروه تحصیلی: علوم انسانی	دوره تحصیلی: دکتری تخصصی
زیر گروه تحصیلی: الهیات	نوع مصوبه: بازنگری
پیشنهادی: دانشگاه تهران	تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۸/۱۱

برنامه درسی بازنگری شده دوره دکتری تخصصی رشته ادیان و عرفان، در جلسه شماره ۱۸۷ تاریخ ۱۴۰۴/۰۸/۱۱ کمیسیون برنامه ریزی درسی، محتوا و سرفصل رشته های تحصیلی، شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی پذیرفته می شوند، قابل اجرا است.

ماده دو - این برنامه درسی، جایگزین برنامه درسی رشته ادیان و عرفان (کد ۱۶۵۷۹) مصوب جلسه ۱۳۰ تاریخ ۱۳۶۹/۰۴/۰۷ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی می شود.

ماده سه - این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می شود.

ماده چهار - این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر ابوالفضل واحدی
معاون آموزشی و رئیس کمیسیون

دکتر رضا نقی زاده
مدیر کل دفتر برنامه ریزی آموزش عالی
و دبیر کمیسیون

دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

مقطع : دکتری

رشته: ادیان و عرفان

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی گروه ادیان و عرفان دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده و در چهارصد و شصت و ششمین جلسه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته: ادیان و عرفان

مقطع: دکتری

برنامه درسی دوره دکتری رشته ادیان و عرفان که توسط اعضای هیات علمی گروه ادیان و عرفان دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.

- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجراست.
- هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه برسد.
- این برنامه درسی جایگزین برنامه درسی دوره دکتری رشته الهیات و معارف اسلامی - ادیان و عرفان مصوب جلسه شماره ۲۰۰ مورخ ۱۳۶۹/۰۴/۱۷ شورای عالی برنامه ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی گردیده است.

محمد رضا اسمعیلی گیوی

دبیر شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت
آموزشی دانشگاه

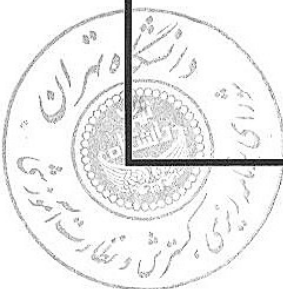
محمود کمره ای

معاون آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی دوره دکتری رشته ادیان و عرفان صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

سید محمد مقیمی

رئیس دانشگاه تهران

برنامهٔ درسی دورهٔ دکتری

ادیان و عرفان

Religion & Mysticism

فصل اول:

مشخصات کلی رشته

(۱) تعریف

به مجموعه آموزش‌ها و مهارت‌های پژوهشی که در حوزهٔ ادیان، مذاهب و سنت‌های عرفانی صورت می‌گیرد، ادیان و عرفان اطلاق می‌گردد. دانشجویان در این رشته با دانش ادیان و عرفان آشنا می‌شوند و خود را برای پژوهش و اظهارنظر کارشناسانه در زمینهٔ ادیان و عرفان آماده می‌سازند.

(۲) هدف

تأسیس دورهٔ دکتری رشتهٔ **ادیان و عرفان** در نظام آموزش عالی برای تأمین اهداف زیر می‌باشد:

۱-۲ تربیت و تأمین نیروی انسانی متعهد و متخصص جهت پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه و مراکز فرهنگی، آموزشی و پژوهشی کشور.

۲-۲ تربیت و تأمین دانش‌پژوهان دینی مورد نیاز آموزش و پرورش، سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما و مراکز راینی فرهنگی خارج از کشور.

۳-۲ فراهم آوردن امکان کسب علم و دانش نسبت به ادیان، مذاهب و سنت‌های عرفانی دیگر برای افراد علاقه‌مند.

۴-۲ ایجاد آمادگی علمی لازم برای ادامهٔ تحصیلات عالیه و کسب تخصص در حوزهٔ ادیان و عرفان از طریق دوره دکتری.

(۳) ضرورت و اهمیت

ما هم اکنون در جهانی زندگی می‌کنیم که مردم به گونه‌ای اجتناب‌ناپذیر از یکدیگر متأثر و در سرنوشت همدیگر مؤثرند. شرایط در حال حاضر به گونه‌ای است که هیچ ملتی به تنهایی و بدون ارتباط با دیگر ملت‌ها نمی‌تواند به پیشرفت و ترقی نایل شده و به امنیت و آرامش دست یابد.

با عنایت به موارد فوق‌الذکر و با توجه به نقش بنیادین عقاید، بینش‌ها و گرایش‌های دینی در فرهنگ عمومی مردم و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی خرد و کلان کارگزاران نظام، انجام پژوهش‌های مستمر - به ویژه در فضایی آکادمیک و با بهره‌گیری از روش‌های کارآمد پژوهش - ضرورت

غیرقابل اجتنابی می‌یابد. از سوی دیگر، شکل‌گیری موج جهانی گرایش به دین حجم فزاینده پژوهش‌های دینی در سطح جهان، ضرورت پژوهش‌های نوین در حوزه ادیان و عرفان را دو چندان کرده است. از این رو، با تقویت جایگاه چنین رشته‌ای در نظام آموزشی کشور و تربیت نیروهای متخصص می‌توان ضمن معرفی عالمانه دین و دستاوردهای دانشمندان مسلمان به پیروان دین‌های دیگر، دیدگاه‌های دینی آنان را شناخت و از این طریق به تعامل درست و سازنده با آن‌ها پرداخت.

۴) نقش و توانایی فارغ التحصیلان

فارغ التحصیلان می‌توانند در موارد زیر به ایفای نقش و به‌کارگیری توانایی‌ها و مهارت‌های خود بپردازند:

۱-۴ فعالیت‌های پژوهشی در مراکز پژوهشی، از جمله: دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، پژوهشکده‌ها، دایره‌المعارف‌ها و مراکز پژوهشی کشور.

۲-۴ تدریس در مراکز آموزشی، از جمله: آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم.

۳-۴ کارشناس امور فرهنگی در سازمان‌ها و ادارات، از جمله: سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، مراکز رایزنی فرهنگی خارج از کشور.

۵) طول دوره و شکل نظام

طول دوره دکتری این رشته، مطابق آیین‌نامه‌های آموزشی خواهد بود که در صورت ضرورت و تشخیص و تأیید استاد راهنما، شورای تحصیلات تکمیلی گروه و دانشکده تا یک نیم‌سال و در موارد خاص و بنا به تأیید کمیسیون موارد خاص تحصیلات تکمیلی دانشگاه و رعایت دیگر ضوابط و آیین‌نامه‌های آموزشی تا یک نیم‌سال دیگر قابل افزایش خواهد بود.

نظام آموزشی آن واحدی است. طول هر نیم‌سال تحصیلی ۱۶ هفته آموزشی کامل است و زمان تدریس هر واحد نظری یک ساعت و هر واحد عملی ۲ ساعت است.

دستورالعمل ثبت‌نام، انتخاب واحد، حذف و اضافه و دیگر مقررات تابع ضوابط مندرج در آیین‌نامه کلی دوره دکتری مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی و سایر مقررات مربوط خواهد بود.

۶) تعداد و نوع واحدها

تعداد کل واحدهای دوره دکتری ادیان و عرفان طبق برنامه و مقررات آموزشی دانشگاه ۳۶ واحد به شرح زیر است:

دوره تحصیلی	نوع واحدهای درسی			جمع
	تخصصی الزامی	تخصصی اختیاری	رساله	
دکتری	۱۰	۸	۱۸	۳۶

تبصره ۱: دانشجویان موظف به گذراندن ۱۸ واحد از دروس تخصصی الزامی و تخصصی اختیاری هستند.

تبصره ۲: دانشجویان موظف به نگارش رساله دکتری به ارزش ۱۸ واحد هستند.

تبصره ۳: کلیه مقررات مربوط به سرفصل‌های درس، ساعات تدریس و... تابع آیین‌نامه آموزشی شورای عالی برنامه‌ریزی خواهد بود.

۷) شرایط و ضوابط ورود به دوره

مطابق ضوابط و مقررات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

فصل دوم:

جداول دروس

کلیات

دروس دوره دکتری ادیان و عرفان بر حسب شیوه آموزشی - پژوهشی به ترتیب شامل ۱۰ واحد درس تخصصی الزامی، ۸ واحد تخصصی اختیاری، ۱۸ واحد رساله، و ۶ واحد جبرانی (در صورت نیاز) خواهد بود.

جدول ۱: فهرست دروس جبرانی دوره دکتری ادیان و عرفان

پیش نیاز	تعداد ساعت			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	ادیان هند در عصر ودایی و حماسی	۱
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	ادیان ایران از پیشازرتشت تا پایان سلسله هخامنشیان	۲
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	مسیحیت از آغاز تا عصر اصلاحات	۳
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	یهودیت	۴
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	ادیان خاور دور	۵
	۱۶۰	-	۱۶۰	۱۰	-	۱۰	جمع کل	

توجه: دانشجویان موظف‌اند با توجه به نظر گروه حداکثر ۶ واحد را به عنوان درس جبرانی از بین دروس کارشناسی ارشد بگذرانند.

جدول ۲: فهرست دروس تخصصی الزامی دوره دکتری ادیان و عرفان

پیش نیاز	تعداد ساعت			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	متون دینی ایران باستان (۱)	۱
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	متون دینی هندویی	۲
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	متون دینی بودایی	۳
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	متون دینی یهود	۴
ندارد	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	متون دینی و عرفانی مسیحیت	۵
	۱۶۰	-	۱۶۰	۱۰	-	۱۰	جمع کل	

جدول ۳: فهرست دروس تخصصی اختیاری دوره دکتری ادیان و عرفان

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	نقد و ارزیابی رویکردهای مردم‌شناختی و روان‌شناختی در مطالعه ادیان	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۲	متون دینی ایران باستان (۲)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۳	بررسی انتقادی و تحلیلی متون عرفانی به زبان فارسی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۴	نقد و ارزیابی رویکردهای پدیدارشناختی و الهیاتی در مطالعه ادیان	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۵	عرفان تطبیقی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۶	نقد و ارزیابی رویکرد مقایسه‌ای در مطالعه ادیان	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
جمع کل		۱۲	-	۱۲	۱۹۲	-	۱۹۲	

توجه : دانشجویان موظفند از بین این دروس اختیاری ۸ واحد را با نظر گروه انتخاب کنند.

فصل سوم:

شناسنامه، هدف، سرفصل دروس و منابع دروس

متون دینی ایران باستان (۱)

Religious Texts of Ancient Iran (1)

نوع درس: تخصصی الزامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

آشنایی با اندیشه‌ها و نظام‌های دینی مندرج در اوستا.

سرفصل:

= بررسی موضوعی متون اوستایی (شامل گاهان، هفت‌ها، یشت‌ها) به روش تاریخی و تحلیل محتوا در موضوع:

- خداشناسی
- جهان‌شناسی
- فرشته‌باوری
- انسان‌شناسی

- بررسی نظام حقوقی و مناسکی مزدسینان شامل وندیداد و خرده اوستا.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

/اوستا (۱۴۰۱)، ترجمه ابراهیم پورداوود، ۴ جلد، تهران: نگاه.

/اوستا (۱۴۰۰)، ترجمه جلیل دوستخواه، ۲ جلد، تهران: مروارید.

Darmesteter, James (2015) *The Zand Avesta: Vandidad*, United States: Andesite Press.

Furdoonji, Ervad Maneck (1993), *Khordeh Avesta*, Bombay: Jenaz Printers.

Insler, I (1975), *The Gathas of Zarathustra: Edited with Translation, Commentary and a Glossary*, Belgium: Peeters Publishers.

West, Martin Litchfield (2010), *The Hymns of Zoroaster: A New Translation of the Most Ancient Sacred Texts of Iran*, United States: I. B. Tauris.

And...

متون دینی هندوی

Hindu Religious Texts

نوع درس: تخصصی الزامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف: بررسی ادبیات دینی برهمنی و کشاتریایی.

سرفصل:

- بررسی تاریخی و موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نجات‌شناسی) ادبیات ودایی، شامل

- وداها (قطعاتی از ریگ‌ودا، سامه‌ودا و اتهروودا)،
- اوپانیشادها (قطعاتی از بریهدآرنیکه اپانیشاد، جهانندوگیا اوپانیشاد، و...)

- بررسی تاریخی و موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نجات‌شناسی) ادبیات ودایی، شامل

- مهابهارته
- گیتا
- راماینه

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

Deussen, Paul (2018), *The Philosophy of the Upanishads*, London: Forgotten Books.

Flood, Gavin & Martin, Charles (2013), *The Bhagavad Gita: A New Translation*, United States: W. W. Norton & Company.

Griffith, R. T. (2018), *The Four Vedas: Translated in English*, United States: Stoffa Inc.

Jamison Stephanie W. & Brereton, Joel P. (2014), *The Rigveda*, Oxford: Oxford University Press.

Radhakrishnan, S. (1974), *The Principal Upanishad: Edited With Introduction, Text, Translation & Notes*, New York: Humanities Press Inc.

And...

نوع درس: تخصصی الزامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

بررسی تاریخی و موضوعی متون دینی بودایی.

سرفصل:

- بررسی تاریخی و موضوعی متون دینی مکتب تهرواده، شامل

- وینایه پیتکه (سبد اصول و قواعد)
- سوتیه پیتکه (سبد گفتارها)
- ابهی دهمه پیتکه (سبد آموزه‌های برتر).

- بررسی تاریخی و موضوعی متون دینی مکتب مهاییانه، شامل

- سورة الماس
- سورة دل
- سورة نیلوفر
- پرجنه پارمیته
- ...

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

Norman, K. R. (2022), *A History of Indian Literature, Vol. VII, Pali Literature Including the Canonical Literature in Prakrit and Sanskrit of all the Hinayana Schools of Buddhism*, India: Manohar.

Müller F. Max & Cowell E. W. & Takakusu J. (1996), *Buddhist Mahayana Texts: The Sacred Books of the East*, Vol. 49, India: Low Price Publications

Saddhatissa, H. (1994), *The Sutta-Nipata: A New Translation from the Pali Canon*, England: Routledge.

Takakusu, J. (2015), *Amitayurdhyana Sutra: The Buddha-mindfulness Sutra of Amitayus, With Complementary Sutra of Transcendental Wisdom*, United States: Createspace Independent Publishing Platform.

And...

متون دینی یهود Jewish Religious Texts

نوع درس: تخصصی الزامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

- بررسی تاریخی و موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نبوت، فرجام‌شناسی، نجات‌شناسی، و...) کتاب مقدس عبری، ادبیات بین‌الهدینی، و ادبیات عرفانی یهود.

سرفصل:

- بررسی تاریخی و موضوعی کتاب مقدس عبری، شامل

- تورات
- نویم
- کتویم

- بررسی تاریخی و موضوعی ادبیات بین‌العهدینی

- بررسی تاریخی و موضوعی ادبیات عرفانی یهود

- بررسی نظام حقوقی و مناسکی شعائر دینی در عهد قدیم و تلمود.

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

عهد عتیق: جلد اول کتاب‌های شریعت یا تورات (۱۳۹۳)، ترجمه پیروز سیار، تهران: هرمس.
 عهد عتیق: جلد دوم کتاب‌های تاریخ (۱۳۹۷)، ترجمه پیروز سیار، تهران: هرمس و نی.
 عهد عتیق: جلد سوم کتاب‌های حکمت (۱۳۹۹)، ترجمه پیروز سیار، تهران: هرمس و نی.
 کتاب‌هایی از عهد عتیق: کتاب‌های قانونی ثانی (۱۳۹۳)، ترجمه پیروز سیار، تهران: نی.

Bryan, Christopher & Landon, David (2013), *Listening to the Bible: The Art of Faithful Biblical Interpretation*, Oxford: Oxford University Press.

Nickelsburg, George W. E. (2011), *Jewish Literature between the Bible and the Mishnah: Second Edition*, United States: Fortress Press.

Scheck, Thomas P. (2017), *Jerome: Commentary on Ezekiel*, United States: The Newman Press.

Steinsaltz, Adin (2009), *The Essential Talmud*, United States: Basic Books

The Jewish Study Bible (2014), eds. Marc Zvi Brettler & et.al, Oxford: Oxford University Press.

The Holy Bible (1967), trans. King James, New York: World Publishing Company.

Vermes, Geza (2012), *The Complete Dead Sea Scrolls in English: Seventh Edition*, London: Penguin Classics.

Watson, Duane Frederick & Hauser, Alan J. (1993), *Rhetorical Criticism of the Bible: A Comprehensive Bibliography with Notes on History and Method*, Leiden: Brill.

Yonge, C. D. (1991), *The Works of Philo: Complete and Unabridged*, United States: Hendrickson Academic.

And...

متون دینی و عرفانی مسیحیت
Christian Religious & Mystical Texts

نوع درس: تخصصی الزامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

بررسی تاریخی و موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، مسیح‌شناسی، فرجام‌شناسی، نجات‌شناسی، و...) عهد جدید و ادبیات عرفانی مسیحیت.

سرفصل درس:

- بررسی تاریخی و موضوعی عهد جدید، شامل

- اناجیل چهارگانه
- اعمال رسولان
- رساله‌های پولس و منسوب به او
- نامه‌های منسوب یعقوب و یوحنا
- مکاشفه یوحنا

- بررسی آثار و اندیشه‌های عرفای بنام مسیحی، شامل

- آگوستین
- دیونیزیوس
- مشتیلد ماگدبورگی
- مارگارت پورت
- جان رویسبروک
- مایستر اکهارت

- جان او دلاکروث
- جان بانیان
- جان تاویلر
- جولیان نوروچ
- هیلدگارد بیگنی، و..

- بررسی نظام حقوقی و مناسکی شعائر دینی و هنجارهای اخلاقی در عهد جدید.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

عهد جدید (۱۳۹۴)، ترجمه پیروز سیار، تهران: نشر نی.

Bryan, Christopher & Landon, David (2013), *Listening to the Bible: The Art of Faithful Biblical Interpretation*, Oxford: Oxford University Press.

DelCogiano, Mark (2017), "Arius, Letters to Eusebius of Nicomedia and Alexander of Alexandria", in *The Cambridge Edition of Early Christian Writings*, ed. Andrew Radde-Gallwitz, Cambridge, Cambridge University Press.

de Bruyn, Theodore (1993), *Pelagius's Commentary on St Paul's Epistle to the Romans*, Oxford: Clarendon Press

Kalimi, Isaac & Haas, Peter J. (2006), *Biblical Interpretation in Judaism and Christianity*, United Kingdom: T&T Clark.

Owles, R. Joseph (2014), *Didache: The Teaching of the Twelve Apostles*, United States: CreateSpace Independent Publishing Platform.

The Holy Bible (1967), trans. King James, New York: World Publishing Company.

Watson, Duane Frederick & Hauser, Alan J. (1993), *Rhetorical Criticism of the Bible: A Comprehensive Bibliography with Notes on History and Method*, Leiden: Brill.

And...

نقد و ارزیابی رویکردهای مردم‌شناختی و روان‌شناختی در مطالعهٔ ادیان
Criticism and Evaluation of Anthropological and Psychological Approaches to the Study of Religions

نوع درس: تخصصی اختیاری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

معرفی و نقد روش‌های کلاسیک مطالعات دینی تا نیمهٔ دوم سدهٔ بیستم.

سرفصل:

معرفی و نقد رویکردهای برجسته در حوزهٔ مطالعات دینی، شامل

- رویکرد مردم‌شناختی دین شامل آراء ماکس وبر، امیل دورکهایم، لوی اشتراوس، و...
- رویکرد روان‌شناختی مشتمل بر آراء زیگموند فروید، کارل یونگ، آبراهام مزلو، و...

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

Antes, Peter & et.al (2004), *New Approaches to the Study of Religion*, Berlin: de Gruyter.

Connolly, Peter (2001), *Approaches to the Study of Religion*, London: Continuum.

Durkheim, Emile (2008), *The Elementary Forms of Religious life*, tran. Joseph Ward Swain, New York: Cover Publication, Inc.

Evans-Pritchard, Sir Edward E. (1968), *Theories of Primitive Religion*, Oxford: Oxford University Press.

Hemminger, Hansjörg (2021), *Evolutionary Processes in the Natural History of Religion*, German: Springer.

Malinowski, Bronislaw (1992), *Magic, Science, and Religion, & Other Essays*, United States: Waveland Pr Inc.

Tylor, Edward B. (2012), *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*, Cambridge: Cambridge University Press.

Waardenburg, Jacques (1999), *Classical Approaches to the Study of Religion: Aims, Methods and Theories of Research. Introduction and Anthology*, Berlin: de Gruyter.

And...

متون دینی ایران باستان (۲)

Religious Texts of Ancient Iran (2)

نوع درس: تخصصی اختیاری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

بررسی تاریخی و موضوعی ادبیات دینی (زرتشتی، مهری، مانوی) ایران پیش از اسلام در زمینه‌های خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نجات‌شناسی.

سرفصل:

- بررسی تاریخی سیر تحول دین زرتشتی از عصر هخامنشیان تا عصر ساسانیان
- بررسی موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نجات‌شناسی) متون پهلوی
- بررسی موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نجات‌شناسی) ادبیات میتراییسم
- بررسی موضوعی (خداشناسی، کیهان‌شناسی، انسان‌شناسی، نجات‌شناسی) ادبیات مانوی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

- آلبری، قطبی و دیگران (۱۳۹۸)، زبور مانوی، ترجمه ابوالقاسم اسماعیل پور، تهران: هیرمند.
- اسماعیل پور، ابوالقاسم (۱۳۸۵)، *اسطوره آفرینش در آئین مانی*، تهران: انتشارات کاروان.
- اولانسی، دیوید (۱۳۸۰)، *پژوهشی نو در منشاء میتراپرستی: کیهان‌شناسی و نجات و رستگاری در دنیای باستان*، ترجمه و تحقیق مریم امینی، تهران: نشر چشمه.
- بالوتا، کلوسکا و دیگران (۱۳۸۵)، *دین مهر در جهان باستان: مجموعه گزارش‌های دومین کنگره بین‌المللی مهرشناسی*، ترجمه مرتضی ثاقب‌فر، تهران: توس.
- بندهشن (۱۳۹۰)، *ترجمه مهرداد بهار*، تهران: توس.
- بهار، مهرداد، اسماعیل پور، ابوالقاسم (۱۳۹۴)، *ادبیات مانوی*، تهران: بهار.
- زند و همن یسن (۱۳۴۴)، *ترجمه محمد تقی راشد محصل*، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- شایست ناشایست (۱۳۶۹)، *ترجمه کتابون مزداپور*، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- فلیکس لاژار، ژان باتیست (۱۳۹۲)، *راز و رمزهای آئین میترا*، ترجمه سید حسن آصف‌آگاه، تهران: انتشارات طهوری.
- کفالایا (۱۳۹۵)، *برگردان مریم قانع و سمیه مشایخی*، تهران: طهوری.
- کومون، فرانتس (۱۳۷۹)، *آیین پر رمز و راز میتراپی*، ترجمه و پژوهش هاشم رضی، تهران: انتشارات بهجت.
- گزیده‌های زادسپرم (۱۳۶۶)، *ترجمه محمد تقی راشد محصل*، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- گزارش گمان‌شکن (۱۳۲۲)، *ترجمه صادق هدایت*، تهران: انتشارات جاویدان.
- مینوی خرد (۱۳۶۴)، *ترجمه احمد فضل‌ی، تهران: توس.*
- ورمازن، مارتین (۱۳۸۷)، *آئین میترا*، ترجمه بزرگ نادرزاد، تهران: نشر چشمه.

بررسی انتقادی و تحلیلی متون عرفانی به زبان فارسی
Critical and analytical review of mystical texts in Persian language

نوع درس: تخصصی اختیاری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف: آشنائی با آثار عرفانی به زبان فارسی و درک مفاهیم و معانی عرفانی از این راه.

سرفصل:

- قرائت و فهم متون عرفانی فارسی
- شرح مضامین و اصطلاحات عرفانی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

نقد و ارزیابی کشف المجبوب هجویری از قدیمی ترین اثر عرفانی و صوفیانه فارسی.
نقد و ارزیابی بخش هایی از آثار حکیم سنایی بویژه قصائد و غزلیات تاثیرگذار او بر آثار بعدی عرفانی به زبان فارسی
نقد و ارزیابی بخش هایی از آثار عطار نیشابوری از جمله منطق الطیر، الهی نامه، مصیبت نامه
نقد و ارزیابی بخش هایی از آثار مولانا جلال الدین محمد بلخی از جمله مثنوی، دیوان شمس، فیه ما فیه، مجالس سبعه و مکتوبات.

نقد و بررسی بخش هایی از آثار شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی از جمله بخش هایی از کلستان و بوستان.
نقد و بررسی غزلیاتی از دیوان حافظ

نقد و ارزیابی رویکردهای پدیدارشناختی و الهیاتی در مطالعهٔ ادیان
Criticism and Evaluation of Phenomenological and Theological Approaches to the
Study of Religions

نوع درس: تخصصی اختیاری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف:

بررسی تحلیلی - انتقادی آرای شخصیت‌های بزرگ حوزهٔ پدیدارشناسی دین و رویکرد الهیاتی به دین.

سرفصل:

- بررسی آرای پدیدارشناسان دین مکتب هلند (شانتهی دُلا سوسه، ویلیام برد کریستنس، گرار دوس فان درلیو، یوگو بلیکر، و...)، پدیدارشناسان مکتب بریتانیا (نینان اسمارت، و...)، پدیدارشناسان مکتب شمال امریکا (کنتول اسمیت، میرچا الیاده و...).
- بررسی آرای شخصیت‌های تأثیرگذار در حوزهٔ رویکرد الهیاتی به دین (شلایرماخر، پل تیلش، جان هیک، و...)

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع:

شلایرماخر، فریدریش (۱۳۹۹)، دربارهٔ دین: سخنانی با تحقیرکنندگان فرهیخته/ش، ترجمهٔ محمدابراهیم باسط، تهران: نی.

شلایرماخر، فریدریش (۱۳۹۹)، هرمنوتیک (دست‌نوشته‌های سال‌های ۱۸۰۹ و ۱۸۱۹)، ترجمهٔ محمدابراهیم باسط، تهران: نی.

هیک، جان (۱۳۹۸)، میان شک و ایمان: گفتگوهای دربارهٔ دین و عقل، ترجمهٔ ادیب فروتن، تهران: ققنوس.

هیک، جان (۱۳۸۲)، بعد پنجم: کاوش در قلمرو روحانی، ترجمهٔ بهزاد سالکی، تهران: قصیده‌سرا.

Lehman, Keith Allen (2019), *Phenomenology of Religion: Condensed Volumes*, Independently published.

Dabney, Joseph & Bettis, None (1969), *Phenomenology of Religion: Eight Modern Descriptions of the Essence of Religion*, United States: Harpercollins.

Cox, James L. (2010), *An Introduction to the Phenomenology of Religion*, London: Continuum.

Cox. James L. (2006), *A Guide to the Phenomenology of Religion: Key Figures, Formative Influence and Subsequent Debates*, London: Continuum.

Sharma, Arvind (2001), *To the Things Themselves: Essays on the Discourse and Practice of the Phenomenology of Religion*, Berlin & New York: Walter de Gruyter.

And...

عرفان تطبیقی

Comparative Mysticism

نوع درس: تخصصی اختیاری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف: مقایسه بین نگرش سنت‌ها و مکتب‌های عرفانی در خصوص مسائل اساسی عرفان نظری و عملی.

سرفصل:

- بررسی تعاریف عرفان در مکاتب گوناگون.
- ویژگی‌های کلی عرفان در مکاتب عرفانی شرق و غرب.
- مراتب سیر و سلوک و وجوه اشتراک و افتراق مکاتب‌ها.
- مقایسه آموزه‌های اساسی در عرفان در مکاتب عرفانی گوناگون درباره موضوع‌های وحدت وجود، صدور، تجلی، صفات و اسماء الهی، فیض و

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع اصلی:

ابن عربی، محی الدین (۱۳۶۶)، *فصوص الحکم*، مصحح ابوالعلاء عفیفی، تهران: الزهرا.
جیلی، عبدالکریم (۱۴۱۸)، *الانسان الکامل فی معرفه الاواخر و الاوائل*، مصحح صلاح محمد عویضه، بیروت:
دار الکتب العلمیه.
قونوی، صدرالدین (۱۳۸۹)، *مفتاح الغیب و شرحه مصباح الانس*، شارح حمزه فناری، تصحیح و مقدمه محمد
خواجهوی، تهران: مولی.

Dasgupta, S.N. (2009), *Hindu Mysticism*, India: Motilal Banarsidass

De Marquette, Jacques (2010), *Introduction To Comparative Mysticism*, United States: Kessinger Publishing, LLC.

Ekhart, Meister (1981), *The Essetial Sermons, Comentries, Treaties and Defense*, trans. Edmund Colledge, United States: Paulist Press.

Inge, William Ralph (2007), *Christian Mysticism*, United States: Echo Library.

Otto, Rudolf (2916), *Mysticism East and West: A Comparative Analysis of the Nature of Mysticism*, trans. Bertha L. Bracey & Richenda C. Payne, United States: Wipf and Stock.

Rolt, C. E. (1992), *Dionysius the Areopagite; The Divine Names; and The Mystical Theology*, United States: Kessinger Publishing, LLC.

Scholem, Gershom (1995), *Major Trends in Jewish Mysticism*, United States: Schocken.

Speneer, Sidney (2017), *Mysticism in World Religion*, London: Forgotten Books.

نقد و ارزیابی رویکرد مقایسه‌ای در مطالعه ادیان

Criticism and Evaluation of the Comparative Approach to the Study of Religions

نوع درس: تخصصی اختیاری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

تعداد ساعات درس: ۳۲ ساعت

هدف: مقایسه انتقادی و تحلیلی بین نگرش ادیان ابراهیمی در خصوص مسائل اساسی دین.

سرفصل:

- دین‌شناسی مقایسه‌ای (ماهیت، هدف‌ها و دیدگاه‌ها)؛

- بررسی تطبیقی ادیان غربی و شرقی در موضوعات

- خداشناسی
- جهان‌شناسی
- انسان‌شناسی
- آخرت‌شناسی
- نجات‌شناسی
- مناسک و شعائر
- اخلاق
- متون مقدس
- ...

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۲۰ درصد	۴۰ درصد

منابع

Burrell, D. (1993), *Freedom and Creation in Three Traditions*, Notre Dame: University of Notre Dame Press.

Cantwell Smith, Wilfred (1963), *The Faith of Other Men*, United States: New American Library.

Cantwell Smith, Wilfred (1998), *Patterns of Faith Around the World*, London: Oneworld Publications.

Cantwell Smith, Wilfred (1991), *The Meaning and End of Religion*, United States: Fortress Press.

Douglas, Robert Kennaway (2011), *Confucianism and Taouism*, United States: Nabu Press.

Eliade, Mircea (1988), *History of Religious Ideas*, 3 Volumes, Chicago: University of Chicago Press.

Eliade, Mircea (1996), *Patterns in Comparative Religion*, trans. Rosemary Sheed, Canada: Bison Books.

Jevons, Frank Byron (2009), ***An Introduction to the Study of Comparative Religion***, United States: BiblioLife.

Legge, James (2020), *The Sacred Books of China: The Texts of Taoism*, United States: Alpha Edition

Neville, Robert (2000), *Ultimate Realities: A Volume in the Comparative Religious Ideas Project*, United States: SUNY Press.

Paden, William E. (1994), *Religious Worlds: The Comparative Study of Religion*, United States: Beacon Press.

Quaknin, Marc-Alain & et.al (2006), *The Great Religions: Essential Questions*, United States: Assouline.

Sharpe, E. J. (1986), *Comparative Religion: A History*, United Kingdom: Bristol Classical Press.

Smart, Ninian (1999), *Dimensions of the Sacred: An Anatomy of the World's Beliefs*, California: University of California Press

Suzuki D. T. (2016), *Selected Works of D.T. Suzuki, Volume III: Comparative Religion*, California: University of California Press.

Theodor, Ithamar (2015), *Brahman and Dao: Comparative Studies of Indian and Chinese Philosophy and Religion*, United States: Lexington Books.

Tiwari, Nath Kedar (2009), *Comparative Religion*, India: Motilal Banarsidass Pub.

Wach, Joachim (1969), *The Comparative Study of Religions*, Columbia: Columbia University Press.

Wach, Joachim & et.al (1988), *Introduction to the History of Religions*, United States: Macmillan Pub Co.

And...

